

De ideale helper

Achtergronden en praktische tips
voor leraren po en vo

KWESTIE
VAN LEZEN

18

Leren lopen of praten gaat min of meer vanzelf. Maar niemand wordt van nature een lezer. Om lezer te worden én te blijven hebben kinderen en jongeren de hulp van anderen nodig. Hulp bij het leren lezen, maar vooral ook hulp bij het aanwakkeren en voeden van hun leeshonger. Als leraar kun je hierbij de ideale helper zijn.

Wat is leeshonger?

Leeshonger is kort gezegd de wil om (meer) te gaan lezen, dus vergelijkbaar met leesmotivatie. Met het woord 'leeshonger' benadrukt leesonderzoeker Mia Stokmans dat lezen, net als eten, een basisbehoefte is. Alleen ontstaat leeshonger niet vanzelf. Pas als anderen kinderen laten kennismaken met boeken en verhalen, kan de lust tot lezen ontstaan, een belangrijke drijfveer om steeds meer en steeds beter te gaan lezen.

Leeshonger voeden

Voor motivatie zijn drie zaken belangrijk: autonomie, competentie en verbondenheid. Toegepast op lezen: als leerlingen de ruimte krijgen om zelf te bepalen wat en wanneer ze lezen, zich vaardig voelen om een bepaald boek te lezen en zich bovendien gesteund weten door anderen, is de kans groter dat ze daadwerkelijk gaan lezen.

Verder is de leesattitude belangrijk: de gevoelens en meningen die een leerling koestert over lezen en boeken. Wie lezen saai vindt of iets voor watjes, zal er niet snel aan beginnen.

Op al deze zaken kun je als leraar invloed uitoefenen. Hieronder kun je lezen hoe je leerlingen op maat kunt bedienen en zo hun leeshonger kunt voeden.

De leescirkel draaiende houden

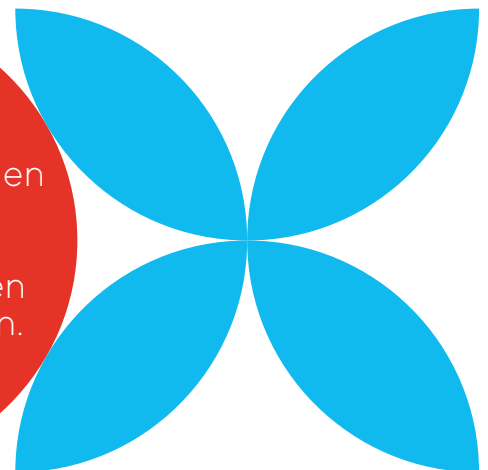
Lezen bestaat uit verschillende activiteiten die je in een leescyclus of een leescirkel kunt plaatsen. Net zoals Aidan Chambers plaatst Stokmans in het midden van haar leescirkel de helpende ander. Deze persoon coacht en motiveert bij elke activiteit: (1) een geschikt boek kiezen, (2) het lezen inplannen, (3) het boek lezen, en (4) praten over een boek. Zo helpt die helpende ander bij het soepel opstarten, doorlopen en draaiend houden van de leescirkel. De helpende ander wekt dus leeshonger op. Behalve leraren kunnen ook ouders, pedagogisch medewerkers, bibliothecarissen en vrienden de helpers zijn. Door telkens opnieuw de leescirkel te doorlopen, komen alle typen lezers steeds een stapje verder in hun leesontwikkeling.

TIP

Verbreed de leeshorizon en leesmotivatie van leerlingen door voor te lezen, ook als ze zelf goed kunnen lezen.

TIP

Spreek met je leerlingen af hoeveel ze lezen (bijvoorbeeld: 'een kwart') voordat ze een boek mogen afwijzen.

Hulp op maat

Heb je te maken met een leerling die lezen maar niks vindt? Iemand die best wil lezen, maar niet weet welk boek? Of een fervente lezer? Hieronder lees je hoe je elke soort lezer op maat kunt bedienen.

Niet-lezers

Niet-lezers hebben een hekel aan lezen door negatieve leeservaringen. Of ze zien er de lol of meerwaarde niet van in. Het tonen van boeiende titels is bij deze leerlingen niet voldoende.

De belangrijkste eerste stap bij deze doelgroep is het bieden van een positieve leeservaring. Als helper moet jij het kiezen van boeken voorlopig voor je rekening nemen. Ga met leerlingen in gesprek over hun interesses, maar ook over hun kijkgedrag en zoek titels die daarbij (en bij hun leesniveau) aansluiten. Vaak weten leerlingen niet dat

series of films zijn gebaseerd op boeken. Via voorlezen of luisterboeken kun je boeken laagdrempelig introduceren. Stimuleer leerlingen vervolgens om ook zelf stukjes te gaan lezen. Informeer geregeld naar hun vorderingen en leeservaringen: Ben je al begonnen? Wat vind je tot nu toe van het boek? Zo houd je de belangstelling voor lezen warm.

Geïnteresseerde niet-lezers

Geïnteresseerde niet-lezers staan welwillend tegenover lezen, maar ze hebben wat zetjes nodig om het ook echt te gaan doen. Zo hebben ze geen inzicht in het boekenaanbod en weten ze ook niet waar ze moeten beginnen met zoeken. Je kunt hen helpen door op basis van hun interesses en leesniveau een voorselectie te maken. Geef een voorproefje van de boeken door een spannende passage voor te lezen of

hen die zelf te laten lezen. Of stal de titels uit op een leestafel, in de klas of digitaal, waarbij jij leerlingen aanbevelingen voor elkaar laat maken. Zeker jongeren staan meer open voor het oordeel van leeftijdgenoten dan dat van de leraar.

De geïnteresseerde niet-lezers moeten nog leesroutine opbouwen. Je kunt hen helpen met een vast moment voor vrij lezen in de klas en het bepalen van een geschikt leesmoment thuis. Samen de bibliotheek of mediatheek bezoeken en in de klas praten over waar je op let bij het uitkiezen van een boek, helpt deze groep ook. Laat ze leesverwachtingen vergelijken met hun leeservaring: zo leren ze steeds beter kiezen. Het is bovendien goed voor leerlingen om te leren dat je een boek dat echt tegenvalt, niet hoeft uit te lezen.

TIP

In een boekengesprek leren alle typen lezers hun eigen mening te verwoorden en na te denken over wat een boek hun te zeggen heeft.

Af-en-toe-lezers

Deze groep lezers wil wel lezen (zij het niet te vaak), maar heeft net als de geïnteresseerde niet-lezers nog wel enkele zetjes nodig. Zodra ze een leuk boek in handen hebben, gaan ze wel lezen, maar ze kiezen vooral wat ze kennen: dezelfde genres (zoals avonturenboeken of chicklit) en bekende series (zoals *Dagboek van een muts*, *De Grize Jager* of jeugddetectives). Jij als leraar kunt hen verleiden om ook eens breder te lezen. Geef een voorselectie of voorproefjes van andere titels. Tips van medeleerlingen werken uiteraard voor deze doelgroep ook stimulerend, evenals begeleiding bij het kiezen in de (online)bibliotheek of de mediatheek

Fervente lezers

Deze lezers doen niets liever dan grasduinen in de (school)bibliotheek of boekhandel. Ze hebben thuis altijd wel een stapel ongelezen boeken onder handbereik. Dat betekent niet dat ze jouw hulp niet meer nodig hebben. Juist fervente lezers zijn sociale lezers. Ze willen meningen en leeservaringen van anderen horen en vertellen graag over hun eigen ervaringen en vondsten. Als leraar kun je dit faciliteren met boekdiscussies in de klas, maar ook door bijvoorbeeld een leesclub op te richten of door deze leerlingen te vragen boekenblogs of -vlogs voor hun medeleerlingen te maken.

De ideale helper

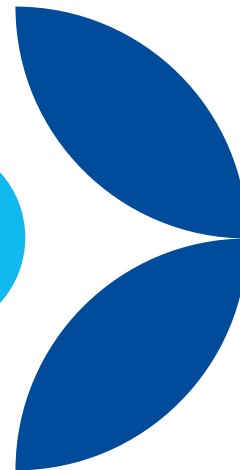
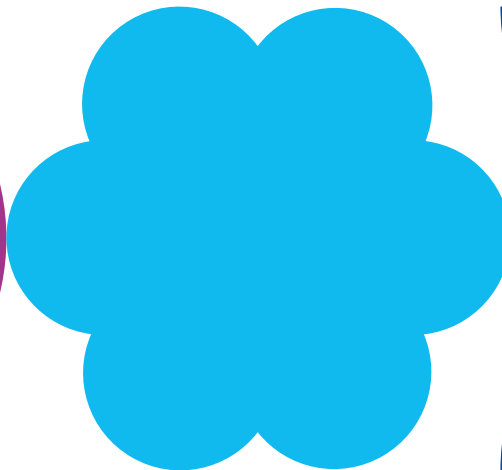
Als leraar kun je dus het nodige doen om lezers te maken en te behouden.

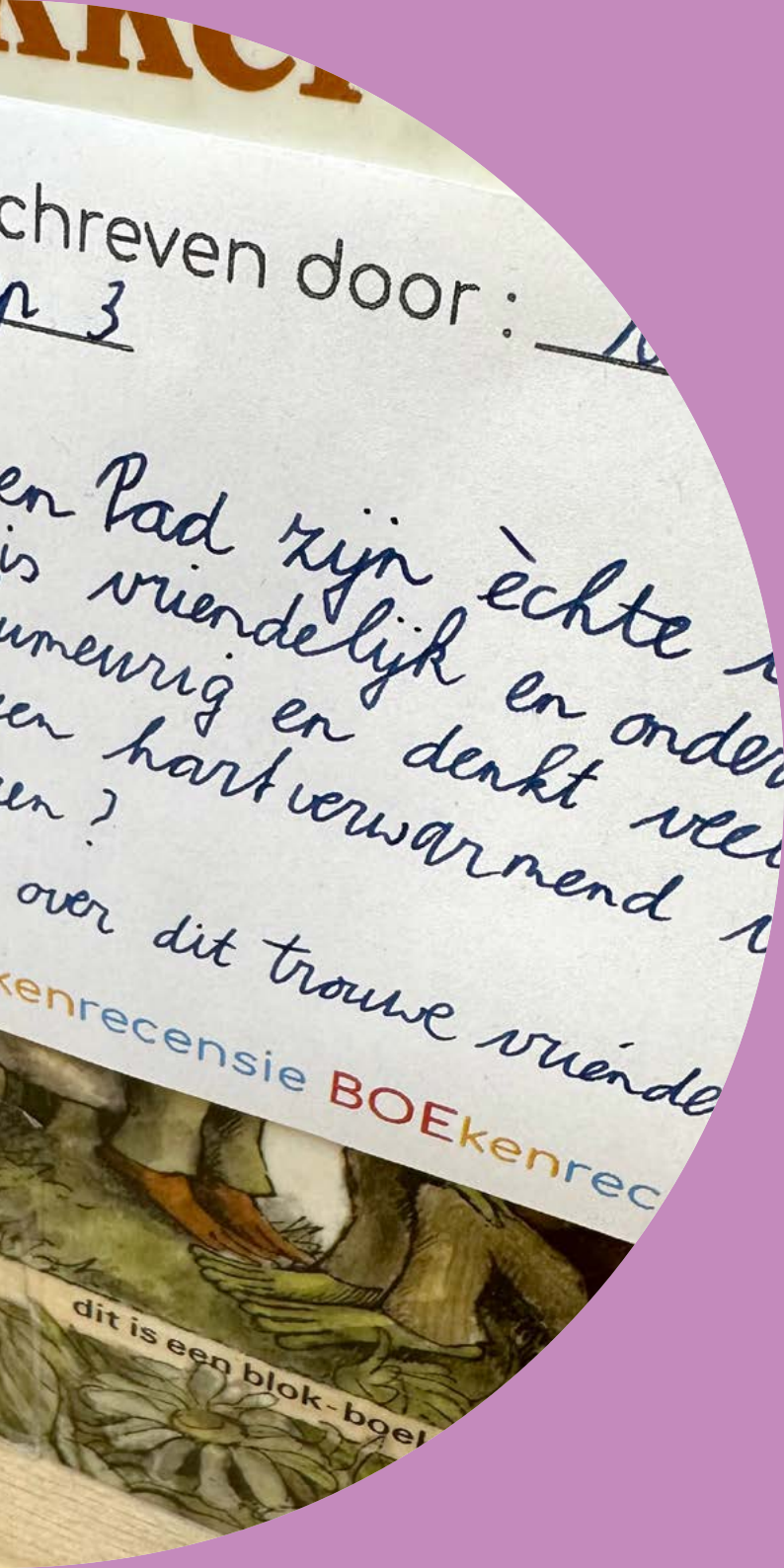
De ideale helper:

- is zelf een gemotiveerde lezer;
- heeft grondige kennis van het boekenaanbod (of schakelt kenners uit de bibliotheek in);
- leest veel voor;
- zorgt voor veel en gevarieerde boeken in de klas;
- geeft het goede voorbeeld door zelf (zichtbaar) te lezen en daarover te vertellen;
- kent het leesniveau en de interesses van zijn leerlingen;
- weet welk type lezer zijn leerlingen zijn en welke leeshulp ze nodig hebben;
- biedt ruimte in de les voor vrij lezen;
- biedt ruimte in de les voor boekdiscussies;
- benut de leeservaringen van leerlingen;
- motiveert ouders voor leesbevordering thuis.

TIP

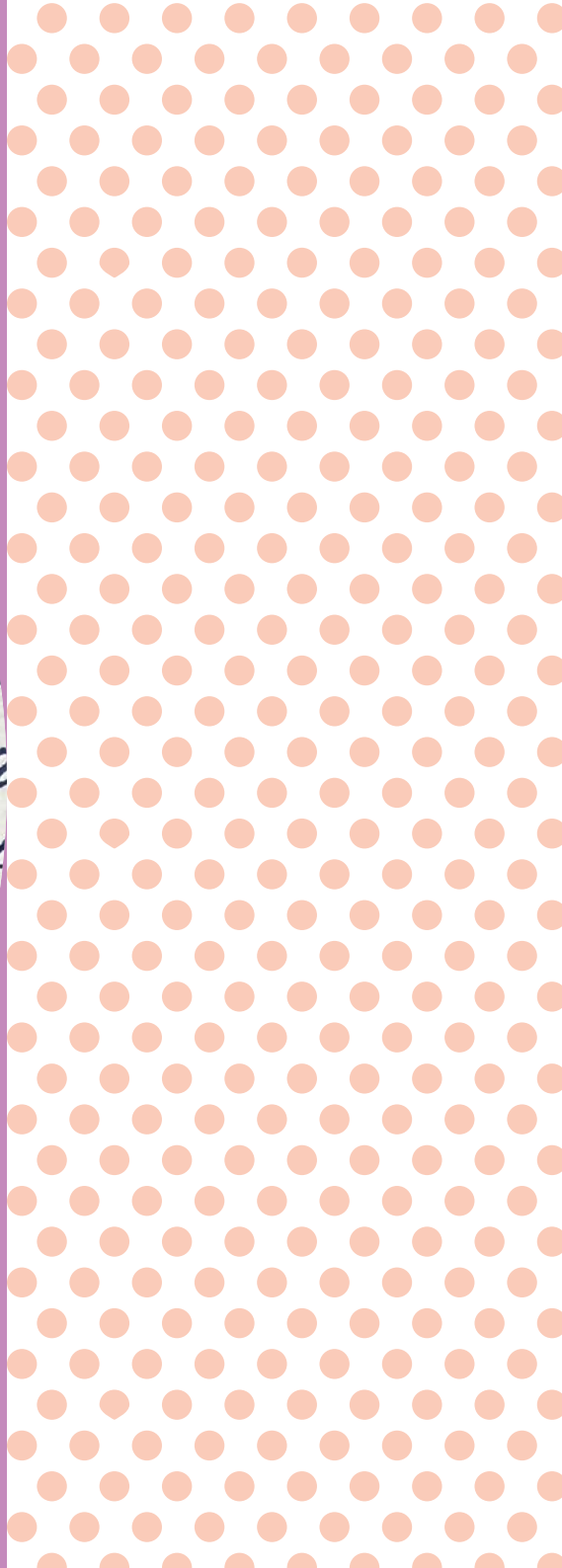
Sta altijd toe dat leerlingen boeken die ze op school lezen ook mee naar huis nemen.

chreven door : 10
23

en Pad zijn echte
is vriendelijk en onder
menig en denkt veel
en hartverwarmend
en?
over dit trouwe vriende
kenrecensie BOEkenrec

© Stichting Lezen, 2020,
herziene druk: 2024

Tekst: **Bea Ros**
Eindredactie: **Stichting Lezen**
Foto's **Annemarie Terhell**,
Jørgen Koopmanschap en
Erik olde Hanhof
Ontwerp **Judith Schoffelen**
& **Erik olde Hanhof**
Uitgave van **Stichting Lezen**
& de **Bibliotheek op school**

Lezen
STICHTING LEZEN

Bronnen

Chambers, C. (2012). *Leespraat: De leesomgeving, Vertel eens*. Den Haag: Biblion Uitgeverij.

Cornelissen, G. (2016). *Maar als je erover nadenkt... Een jaar literatuuronderwijs in groepen 7 en 8 van de basisschool*. Delft: Eburon.

Goosen, H. (2017). *Praten over romanfragmenten. Achtergronden en tips voor docenten in het voortgezet onderwijs*. Kwestie van lezen dl. 12. Amsterdam: Stichting Lezen.

Kamp, I., Jong-Slagman, M., de & Duijvenboden, P. van (2019). 'De Leescyclus.' Hoofdstuk 5 (pp. 149-177) in: *Jeugdliteratuur en didactiek. Handboek voor VO en MBO*. Bussum: Coutinho.

Stokmans, M. & Wolters, R. (2019). *Lezen doe je samen. Hoe kan leeshonger gestimuleerd worden?* Stichting Lezen Reeks 32. Utrecht: Eburon.

Witte, T. (2008). *Het oog van de meester. Een onderzoek naar de literaire ontwikkeling van havo- en vwo-leerlingen in de tweede fase van het voortgezet onderwijs*. Stichting Lezen Reeks, deel 12. Delft: Eburon.

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). *Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions*. Contemporary Educational Psychology, 25, 54-67

leesmonitor.nu/nl/leesopvoeding-ouders-en-vrienden

leesmonitor.nu/nl/leesplezier-stimuleren

KWESTIE
VAN LEZEN

18